

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
katedra pedagogiky

Požadavky ke státní závěrečné zkoušce v magisterském studijním programu Učitelství VVP pro SŠ a 2. stupeň ZŠ – výchova ke zdraví

Státní závěrečná zkouška z výchovy ke zdraví s didaktikou má výrazně syntetizující charakter. Studující mají prokázat, že si osvojili učivo ze základních oborových předmětů, které v průběhu dvouletého studia absolvovali a zároveň, že toto učivo dokáží propojit se znalostmi získanými v bakalářském stupni studia. Mají se orientovat v systému disciplín, které tvoří základ oborového studia výchovy ke zdraví tak, aby osvědčili schopnost samostatně odborně analyzovat problémy související s výchovou a vzděláváním v kontextu práce učitele. Mají být připraveni tvůrčím způsobem užít osvojené vědomosti, dovednosti a zformované postoje v praktické činnosti při výchově a vzdělávání ve školách (jako učitelé předmětu výchova ke zdraví a souvisejících vzdělávacích obsahů) i v pozici odborných pracovníků mimo rezort školství. Témata jsou rozdělena do tří okruhů. Studující si vylosuje jedno z čísel 1 – 15 u každého okruhu. Jedná se o témata, která budou východiskem pro rozpravu, nikoli o přesné znění zkušebních otázek – zkušební komise může dané téma zúžit či jinak formulovat. Při přípravě na státní zkoušku by měli studující přednostně vycházet z odborných informačních zdrojů, které byly zadány k prostudování v rámci požadavků v jednotlivých absolvovaných předmětech a které jsou uvedené v seznamu doporučené literatury ve Studijním informačním systému.

Okruh A

1. Biologické účinky fyzikálních a chemických faktorů v životním a pracovním prostředí (vliv prachu, hluku, vibrací, osvětlení, tepla či chladu, látek s toxickými a karcinogenními účinky; ochrana před těmito faktory a interpretace možného negativního působení na vznik onemocnění).

2. Zdravotní statistika (definice; základní demografické pojmy – fertilita, natalita, morbidita, mortalita, střední délka života, infekční onemocnění apod.; zdravotní stav obyvatelstva; síť zdravotnických zařízení a jejich činnost).

3. Civilizační onemocnění (definice; nejčastější civilizační choroby a jejich stručná charakteristika; obecná etiopatogeneze; stravovací omezení; prevence).

4. Aplikace výživových doporučení pro zlepšení zdravotního stavu obyvatel ČR (energetická potřeba a nutriční potřeba organismu; nutriční parametry stravy; kulinární úpravy pokrmů; zdravotní rizika plynoucí z potravin).

5. Specifika transplantačního zákona (objasnění základních pojmů – transplantace, orgán, tkáň, dárce, čekatel, smrt, odběr tkání a orgánů od žijícího dárce či od zemřelých dárců, nepřipustnost odběru od zemřelého dárce; souhlas x nesouhlas s posmrtným odběrem tkání a orgánů; příjemce; etická komise; anonymita mezi dárce a příjemci; informační povinnosti poskytovatelů zdravotních služeb).

6. Specifika zákona o zdravotních službách (definice zdravotních služeb; druhy zdravotní péče; formy zdravotní péče; možnost volby poskytovatele zdrav. zařízení; informace o zdravotním stavu; nezletilý pacient; vyslovené přání; utajený porod; použití omezovacích prostředků; práva a povinnosti pacientů a poskytovatelů; zdravotnická dokumentace).

7. Specifika zákona o specifických zdravotních službách (objasnění specifických zdravotních služeb; zdravotní služby poskytované za zvláštních podmínek – asistovaná reprodukce, sterilizace, terapeutická kastrace, testikulární pulpektomie, změna pohlaví transsexuálních pacientů, genetické vyšetření, ochranné léčení).

8. Prevence rizikového chování ve školství (vymezení pojmu rizikové chování; oblasti rizikového chování; protektivní a rizikové faktory; prevence v adiktologii; aktivity školy směřující k prevenci rizikového chování).

9. Mikrobiologické vyšetření (účel vyšetření; hlavní zásady a příklady bakteriologického, virologického, mykologického, parazitologického, sérologického vyšetření a interpretace možných výsledků těchto vyšetření na nejčastější onemocnění).

10. Vyšetření krve (účel vyšetření; krevní obraz; sedimentace; biochemické vyšetření; vyšetření krevní srážlivosti a interpretace možných výsledků těchto vyšetření na nejčastější onemocnění).

11. Základy farmakologie (základní pojmy; příbalový leták; způsoby aplikace; základní lékové skupiny; obecná pravidla užívání léků; léky pro akutní stavy).

12. Objektivní a subjektivní příznaky nemoci (obecná klasifikace; subjektivní příznaky - nejčastější subjektivní příznaky a jejich příčiny; simulace; disimulace; agravace; objektivní příznaky nemocí kardiovaskulárních; respiračních; gastrointestinálních; urogenitálních; endokrinních a neuro-behaviorálních).

13. Anamnéza; fyzikální a funkční vyšetření jednotlivých systémů (význam a struktura anamnézy; techniky fyzikálního vyšetření; funkční vyšetření plic; EKG; funkční vyšetření ledvin; EEG; EMG a interpretace možných výsledků těchto vyšetření na nejčastější onemocnění).

14. Zobrazovací metody v lékařství (základní principy a využití skiografie; počítačové tomografie; magnetické rezonance; radionuklidových metod; ultrazvuku; endoskopie a interpretace možných výsledků těchto vyšetření na nejčastější onemocnění).

15. Základní pojmy v lékařství a sociálním lékařství, zdravotní pojištění (veřejné zdravotnictví – definice, zdravotnické systémy ve světě a v ČR, solidarita a ekvita, zdravotní politika, sociální zabezpečení; veřejné zdravotní pojištění: cíl zdravotního pojištění, plátcí pojistného, rozsah hrazené zdravotní péče, povinné očkování, organizace systému poskytování zdravotní péče v ČR).

Okruh B

1. Sociálně-psychologické teorie (vybrané teoretické přístupy – kognitivně-experimentální, konstrukcionistické paradigma a teorie sociální identity, základní metody sociálně psychologického výzkumu: kvalitativní přístup, kvantitativní přístup a smíšený přístup).

2. Identita a subjektivita v kontextu aplikované sociální psychologie (porozumění základním pojmům – od osobnosti k identitě a subjektivitě, individuace, procesy utváření self v kontextu zdraví a nemoci).

3. Psychický vývoj a sociálně psychologické souvislosti (vývojové milníky od dětství do mladé dospělosti, socializace a její činitelé, agrese a prosociální chování).

4. Aplikace sociální psychologie v oblasti školy (interpersonální vztahy, meziskupinová percepce, faktory ovlivňující studijní výsledky, konflikty a násilí v prostředí školy, systemicky vedené intervence: škola a rodina jako systém, komunikace mezi školou a rodinou).

5. Aplikace sociální psychologie v oblasti environmentální (porozumění základním tématům – dostupné zdroje, aspekty pro-environmentálního chování, zdravé prostředí a jeho podpora ze sociálně-psychologického hlediska).

6. Aplikace sociální psychologie v oblasti aktuálních sociálních problémů (porozumění pojmům jako komunita, komunitní zdroje, diverzita, interkulturní rozdíly, konflikty - náboženské, etnické, chudoba a marginalizace, souvislosti s oblastí vzdělávání).

7. Vymezení sociologie zdraví a nemoci (sociální konstrukce zdraví a nemoci, vznik a vývoj sociologického zájmu o zdraví, sociologické disciplíny studující zdraví a nemoc, vybraní představitelé sociologie zdraví a nemoci, příklady zdravotně relevantních témat zkoumaných v současné sociologii).

8. Sociologické přístupy ke zdraví a nemoci (rozlišení základních sociologických přístupů k problematice zdraví a nemoci: strukturální funkcionalismus, teorie konfliktu, symbolický interakcionismus – dopad těchto přístupů na pojetí zdraví a nemoci a na chápání role nemocného, problematika stigmatizace nemocných).

9. Sociální dimenze lidského zdraví (holistický přístup ke zdraví, analýza sociální a environmentální dimenze zdraví, sociální vlivy působící na zdraví, zdraví a rodina, zdraví a komunita, úloha svépomocných skupin a patientských organizací v péči o zdraví).

10. Zdravotně relevantní sociální role člověka (sociologické vymezení role nemocného, role lékaře a role sestry, vztah lékař-sestra-pacient, charakteristika profese lékaře a profese sestry ze sociologického hlediska, paternalistický a partnerský model vztahu mezi profesionálem a pacientem nebo klientem ve zdravotnictví).

11. Komplementární a alternativní medicína jako sociologický problém (vymezení konvenční a nekonvenční medicíny, možné přístupy ke klasifikaci tzv. alternativní medicíny, důvody zájmu veřejnosti o alternativní formy péče, laickou léčbu a samoléčbu. Spolupráce konvenční a nekonvenční medicíny a její úskalí).

12. Medicinalizace společnosti (sociální příčiny procesů medicinalizace a psychiatrizace, proces medicinalizace, dopady medicinalizace a medikalizace na soudobou společnost, kritici medicinalizace, medicínsko-průmyslový komplex, problematika komercializace zdraví, příklady demedicalizace v současné společnosti).

13. Nové náboženské a paranáboženské směry (vybrané skupiny současné alternativní religiozity, okolnosti vzniku jednotlivých náboženských skupin, osobnosti zakladatelů, nová náboženská hnutí s křesťanským, hinduistickým, esoterním a okultním pozadím, s pozadím buddhismu, islámu, nebezpečí psychokultů pro mládež).

14. Lékařská a zdravotnická etika, bioetika (interrupce a etická problematika reprodukční medicíny, pravda na nemocničním lůžku, transplantace, umírání a smrti, eutanazie, etické kodexy ve zdravotních a sociálních službách).

15. Systemický přístup v sociálních vědách (teoretická východiska systemického přístupu, způsoby řešení problémů v pedagogice a psychologii, systemika v praxi – od individualismu k hledání kontextů, reflexivitě, dialogické otevřenosti, od patologizace problémů k orientaci na zvládnání, zdroje a jejich využívání).

Okruh C

1. Systém kurikulárních dokumentů. Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů. Principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Vzdělávací oblast Člověk a zdraví v rámcových vzdělávacích programech. Implementace tematického celku“ Vztahy mezi lidmi a formy soužití.“

2. Analýza vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, mezioborové vztahy. Charakteristika vzdělávací oblasti. Cílové zaměření vzdělávací oblasti. Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru. Očekávané výstupy. Implementace tematického celku“ Konfliktní a krizové situace, manipulativní komunikace.“

3. Koncepce výchovy ke zdraví v kurikulu gymnaziálního a středoškolského vzdělávání.

Transformace očekávaných výstupů a učiva do školních programů vyššího sekundárního vzdělávání. Porovnání strategie podpory zdraví se základní školou. Příklady integrace učiva v tematických plánech předmětů cílených do oblasti výchovy ke zdraví. Implementace tematického celku „Změny v životě člověk a jejich reflexe.“

4. Mezioborové vztahy oblasti Člověk a zdraví v RVP, průřezová témata. Vztahy mezi vzdělávacími oblastmi vzhledem k Výchově ke zdraví. Vzdělávací oblasti, které mají vazbu k Výchově ke zdraví. Příklady vazeb. Implementace tematického celku “ Sexuální dospívání a reprodukční zdraví.“

5. Pedagogické dokumenty ve vztahu k VkZ. Praktické pedagogické dokumenty s vazbou k Výchově ke zdraví. Školní řád, Minimální preventivní program, Implementace tematického celku „Ochrana člověka za mimořádných událostí.“

6. Praktické a emocionální potřeby žáka. Výchovně-vzdělávací cíle ve výuce VkZ. Způsob formulace výukových cílů, jejich význam a druhy cílů. Implementace tematického celku „Choroby hromadné výskytu.“

7. Výběr činností pro vyučovací hodinu VkZ. Příprava učitele na vyučování. Plánování, výuky, vztah mezi cíli hodiny, postupy a činnostmi. Struktura vyučovací hodiny Implementace tematického celku „ Auto-destruktivní závislosti.“

8. Didaktické zásady ve vyučování Výchovy ke zdraví. Aplikace didaktických zásad na tematický celek učiva VkZ. Implementace tematického celku „Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence.“

9. Výukové metody a organizační formy ve VkZ. Kritéria dělení metod, charakteristika, zhodnocení vybraných metod vzhledem k tematickému celku zdraví. Hodnocení jednotlivých organizačních forem výuky pro konkrétní učivo výchovy ke zdraví. Pozitiva a negativa jednotlivých forem. Implementace tematického celku “ Zdravý způsob života a péče o zdraví. Výživa a zdraví.“

10. Problematika hodnocení ve výchově ke zdraví. Specifikace hodnocení výchov. Hodnocení naukových a výchovných předmětů. Autoevaluace učitele. Implementace tematického celku „Hodnota a podpora zdraví. Celostní pojetí zdraví a nemoci a jejich interakce“.

11. Motivace žáků ve Výchově ke zdraví. Hodnocení oblíbenosti, důležitosti a obtížnosti jednotlivých předmětů z pohledu žáků a učitelů. Postavení Výchovy ke zdraví a volba vhodných motivačních prostředků. Implementace tematického celku „Osobnostní a sociální rozvoj. Sebepoznání a sebepojetí.“

12. Klíčové kompetence a jejich rozvoj ve VkJ. Charakteristika, smysl a cíl klíčových kompetencí. Realizace klíčových kompetencí v ŠVP. Implementace tematického celku „Psychohygiena, sociální dovednosti, hledání pomoci při problémech.“

13. Osobnost učitele výchovy ke zdraví. Profesionální a osobnostní předpoklady pro učitele VkJ. Specifické požadavky na učitele VkJ vzhledem k okruhům učiva. Implementace tematického celku „ Skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání.“

14. Materiální didaktické prostředky ve výuce VkJ, učebnice Výchovy ke zdraví. Význam didaktických pomůcek a jejich druhy. Příklady pomůcek k vybranému tematickému celku. Příklady dostupných učebnic, Didaktická analýza učebnic, požadavky na učebnice VkJ. Implementace tematického celku „ Komunikace s vrstevníky a neznámými lidmi, pohyb v rizikovém prostředí, konfliktní a krizové situace, manipulativní komunikace.“

15. Školní a komunitní projekty zaměřené na výchovu ke zdraví. Škola podporující zdraví, programy zaměřené na rozvíjení zdravotní gramotnosti, metodiky tvorby vlastního projektu. Možnosti zapojení škol do nabízených komerčních projektů. Přehled dostupných projektů. Implementace vybraného projektu do školního vzdělávacího programu.